

PhDr. Simona Binková, CSc.
Středisko ibero-amerických studií
FF UK v Praze

Oponentský posudek diplomové práce

Lucie Nováková, *Osobnost Túpacu Amarua II. a jeho přínos pro další vývoj v Peru*,
Univerzita Karlova v Praze, FF, Středisko ibero-amerických studií, Praha 2010, 119 str. textu
+ obr. příl. str. 120-124.

Diplomantka se ve své práci rozhodla zabývat jednou z nejdiskutovanějších postav pozdně koloniální španělskoamerické společnosti – osobností vůdce velkého indiánského povstání v Peru v letech 1780-1781. Vzhledem k tomu, že jde o téma velice frekventované, k němuž snad všechny nalezené archivní prameny byly vydány (především u příležitosti 200. výročí povstání se peruánský stát, jednotliví historikové a další autoři systematicky a cíleně touto problematikou zabývali) a s ohledem na to, že i v češtině byla publikována svou podrobností ojedinělá monografie (Bohumír Roedl, *Ve jménu inky Túpacu Amarua*, Praha 1998) měla kolegyně Nováková v podstatě jen dvě možnosti: buď využít přebohatou sekundární literaturu a jen pasivně shrnout příslušné události a jejich význam, nebo si nalézt dílčí téma, které dosud nebylo zpracováno.

Velice široce zadané téma *Osobnost Túpacu Amarua II. a jeho přínos pro další vývoj v Peru* v každém případě bližší vymezení vyžaduje: pro vývoj v Peru které doby?, jako revolta proti stávajícímu pořádku?, pro získání nezávislosti na počátku 19. stol.?, pro probuzení zájmu o indiánskou otázku?, problém politických hnutí 20. století v Peru (MRTA), ale i v dalších zemích (tupamaros v Uruguayi, MRT ve Venezuele, katarismo v Bolívii)?, pro řešení ekonomických problémů (plán Túpac Amaru, vojenské režimy)? Možností byla celá řada a nabízelo by se si tyto otázky položit a výběr nastínit již v úvodu práce a s daným zaměřením sledit výběr literatury. Úvod však zcela chybí a nebýt několikařádkové anotace, která předjímá obsah práce, je čtenář přímo vržen do četby třicetistránkového výkladu o koloniálním Peru od doby jeho dobytí (kap. 1), který taxativně uvádí a popisuje funkci jednotlivých koloniálních institucí až po bourbonské reformy (1.1.-1.2.13). Část těchto pojmů a jejich znalost je sice nezbytným základem pro orientaci v kontextu koloniálních dějin, nicméně přílišná snaha o přehlednost a strukturovanost textu (jinak pozitivní) a o vyčerpávající pohled způsobuje odtrženost tohoto úseku od dalšího textu.

Následuje dalších necelých 30 stran (34-60), které jsou věnovány předpokladům, průběhu a důsledkům povstání Túpac Amaru (1.3-1.4). Deklarované těžiště práce – přínos povstání Túpac Amaru pro další vývoj v Peru se (z hlediska historického) omezuje na stručná a obecně známá konstatování týkající se jen vytvoření předpokladů k budoucímu boji za nezávislost, eventuálně zmínku o polemičnosti tvrzení některých historiků o vědomém směřování k ní. Žádný rozbor, žádná argumentace pro a proti. Žádné důkladnější porovnání protichůdných názorů. A taky žádný nástin ideových důsledků v průběhu 20. stol.

Pokud byl ovšem tento oddíl koncipován nikoliv jako samostatné téma, ale jen jako základní vhled do historického kontextu, který by posloužil k jinak vymezenému tématu práce – a sice obraz Túpac Amaru v hispanoamerické literatuře -, pak není neúčinný, ale je jen zbytečně dlouhý, tvoří přesně polovinu práce (některé pasáže by se daly oželeť). Teprve kapitola 2 (str. 61-115) by konečně mohla splnit očekávání, že práce přinese zajímavé výsledky zatím snad souhrnně nezpracovaného tématu. Volba tématu je tedy inovativní, má snahu registrovat v peruánské, ale i v dalších literaturách španělského jazyka básnická, prozaická a dramatická díla, jejichž protagonistou – nebo alespoň jednou z postav - se Túpac Amaru II. stal, nebo je svým povstáním inspiroval. V tomto oddíle je také blíže objasněn a rozebrán fenomén indigenismu, projevující se ve 20. století nárůstem zájmu o indiánskou problematiku obecně, především v tvorbě umělců a intelektuálů. Konkrétně v Peru se nejvíce manifestoval zvýšenou pozorností věnovanou právě osobnosti Túpac Amaru jakožto vůdce indiánského povstání, jež se stalo předstupněm k získání nezávislosti, a který přerostl v národní symbol.

Bohužel, i tato kapitola trpí podobnými rysy jako předchozí: je spíše výčtovou a popisnou, kvantita prezentovaných autorů (11 literátů + 1 filmové dílo) neumožňuje adekvátní literární rozbor všech, množství informací se od autora k autoru řádově liší (kolísá od 1 strany až po 10 a více, ale také necelé 3 řádky!), přílišná strukturovanost je v tomto případě na škodu. Doporučovala bych raději méně zdokumentované autory a nedostupná díla zmínit v souvislém textu, pro celkovou představu, a samostatné kapitoly věnovat jen několika málo nejvýznamnějším dílům. I když předkládaný soupis děl není a nemůže být vyčerpávající, neměla by asi chybět reference na báseň Pabla Nerudy „Túpac Amaru (1781)“ zařazená do sbírky *Canto general* (1950). Není jasné, podle čeho jsou uváděná díla řazena v rámci žánru – chronologie to určitě není.

Práce jako celek rozhodně na první pohled působí samostatným a inteligentně zpracovaným dojmem. Při podrobnějším čtení však odhalí defekty a charakteristiky, jež svědčí spíše o „nedotažení“ práce, o nedostatku času pro finální zpracování. Shromážděná fakta by bohatě

postačila jako základní rešerše, z nichž by nebyl problém vytvořit závěrečnou syntézu. Potíž podle mého názoru spočívá v následujícím: práce se rozpadá na dvě paralelně vedle sebe stojící kapitoly – historickou a literárně historickou, které se příliš neprolínají. Přitom ani literárně kritický rozbor dosažitelných děl nenaplnjuje všechny možnosti, jde více po explicitním obsahu než po případných myšlenkových souvislostech. Jako příklad: báseň Alejandra Romualda Valle (str. 65-66, rozbor jediný odstavec) – nebere v úvahu možnost srovnání mučednické smrti Túpaca Amarua a Ježíše Krista (ponížení, poplívání, krvavé korunování, ukřižování, zmrtvýchvstání), tím pádem nenastoluje otázku synkretismu, ale také projekce do moderního světa (dynamit) a do budoucna – zvolání !Y no podrán matar!o! není totéž, co „a nemohli jej zabít“ (str.66). Chybí i údaj, že báseň byla vydána roku 1958, – byly k tomu nějaké zvláštní důvody?

V případě divadelní hry *Hima-Sumac* (1884) Clorindy Matto de Turner asi nepůjde o karikatury postav (str. 97) – „oddanou až naivní inckou princeznu ... a bohatství chtivého Španěla“ (karikováním domorodé hrdinky a poukazováním na negativa jejího chování by autorka šla proti cílům indigenismu, jehož byla významnou představitelkou), jako je třeba se spíše zamyslet nad dobovým výchovným a etickým záměrem (odtud černobílost charakterů) a pravděpodobně ještě nad dědictvím pozdního romantismu a sentimentalismu. Roli mohla hrát i původní forma hry – hudební melodram (vůbec nezminěno). Jak končí příběh Túpaca a Hima-Suari? Jak je tomu s vrstvením historických rovin z doby Túpaca Amaru I. a II.? Jaká souvislost s Tichomořskou válkou?

Carlosu Danieli Valcárcelovi a jeho dramatu je věnována kap. 2.4.4. (2,25 řádku!) a je v ní klasifikován jako argentinský autor, bez dalších podrobností. Ve skutečnosti jde o jednoho z nejvýznamnějších historiků zabývajících se Túpakem Amaruem II. a jeho povstáním, jehož četná díla nechybějí v žádné bibliografii k této problematice, a jde o Peruánce! To, že Novákové tato skutečnost unikla, je mimo jiné i důsledkem povrchní heuristiky: řada prací – jak primární, tak sekundární literatury- je v našich podmínkách zcela jistě těžko dostupných, ale mohla by o nich alespoň vědět, případně na ně upozornit. Literatura užitá v odkazech k první části práce se totiž omezuje prakticky jen na české tituly, navíc populárně-naučného charakteru, i když z pera amerikanistů-profesionálů (Křížová, Roedl – Peru SHS, Klíma, Kunc-Barteček, Chalupa, Opatrný), mnohé z odkazů mi připadají čistě účelové (srov. události 1531-1533, prakticky celá 1.1.-1.3., ale i dále), nenašla jsem odkaz na jediné větší dějiny Peru nebo alespoň Latinské Ameriky. V souvislosti s povstáním Túpaca Amarua postrádám alespoň zmínku o dílech historičky Scarlett O'Phelan Godoy, nebo Victora Anglese Vargase či Carlose Daniela Valcárcela (viz výše). Rovněž pro literární reflexi Túpaca

Amarua a jeho povstání by bylo užitečné konzultovat titul Césara Augusta Angelese Caballera, *Túpac Amáru y Micaela Bastidas en la poesía peruana* (Lima 1980). Velké množství vydaných titulů vlastní IAI v Berlíně a není problém si alespoň stěžejní díla půjčit prostřednictvím mezinárodní výpůjční služby. Nepovzbudivé je i řazení použité literatury – chybí rozdělení na prameny a literaturu: přitom i literární díla jsou v tomto případě pramenem práce. Současný seznam se tak stává nepřehledným.

Dílčí nepřesnosti, chyby, kuriózní zkratky a překlepy:

str. 15 – arcivévoda Karel, vnuk Leopolda I. (správně: syn)

str. 23 – výsledkem míšení vzniká široká škála etnik??

str. 24 – zambové a mulati ... pracovali často jako vojáci?? (v které době?)

str. 25 – městští zemědělstí dělníci (= peones agrícolas)

str. 26 – amalgamace merkuríem (správně: rtuť)

str. 57 – nesrozumitelné pasáže, špatně jméno Túpaca Katariho, špatný číselný údaj („skupina“ 300 000 indiánů - citace z Roedla, podle něj ovšem 30 000), avarské povstání???

str. 65 – báseň o devíti verších (správně: slokách)

str. 75 - ideálová nesmrtelnost

str. 82 – 200 leguí = 100 km = 50 dní cesty (to by ušli 2 km denně!)

Hodně rušivý je opakovaný a nesprávný pravopis plurálu „Španěl“ (ve 4. a 7. p. pl.), naprosté tápání v psaní jména Pizarro, na 100 stranách užito 50 krát slovo následně, z toho v prvním odstavci práce (str. 9) ve dvou řádcích celkem 3x (a v dalších případech nadužívání adjektiva následný – i ve významu následující). Připočtu-li množství překlepů (i na titulní straně straně a v poděkování), včetně jmen (Areche, Alberti, Sender, Santa Cruz, Matto de Turner a dalších, jméno biskupa Juana Manuela de Moscoso ve variantách Jan a Ramón), a termínů (aullu pro ayllu, chcichu pro chichu), opakující se odstavce (str. 101), anachronismy jako občan a stát atd., musím nerada konstatovat, že práci po stránce koncepční, heuristické, analytické, stylistické i pravopisné chybí závěrečná dopracovanost, jež by zajímavě vybrané téma a nashromážděný materiál dokázala proměnit ve formálně korektní výbornou práci. I přes zmíněné výhrady je snaha o precíznost, uspořádanost a úplnost údajů v předložené diplomové práci Lucie Novákové patrná, a proto ji doporučuji k obhajobě. Výsledná známka se bude odvíjet od průběhu obhajoby.

S. Biul'

PhDr. Simona Binková, CSc.

V Praze, 6.9.2010